

จิตอาสากับการพัฒนาเยาวชนไทย

VOLUNTEER MIND AND THAI YOUTH DEVELOPMENT

¹พระปลัดสุทธิศักดิ์ สมบูรณ์เมธิ และ ²สมควร นามสีฐาน

¹Phra Phalat sudthisak sampannamedhi and ²Somkhuan Namseethan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

¹sudthisak1992@gmail

Received September 10, 2021; Revised November 2, 2021; Accepted December 1, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับความมีจิตอาสา
กับการพัฒนาเยาวชนไทย การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนมีปัญญา มีความรับผิดชอบในงาน
ที่ได้รับมอบหมายทำงานด้วยความเพียรพยายาม ด้วยความตั้งใจและให้งานสำเร็จลุล่วง ตาม
ความมุ่งหมายตามเวลา ที่กำหนด ซึ่งเป็นงานในความรับผิดชอบของตัวผู้เรียนเอง ความ
รับผิดชอบที่ตรงตามเวลาที่นัดหมายกับเพื่อนในการทำงานกลุ่ม การทำงานของโรงเรียน การ
ทำงานบ้านที่พ่อแม่มอบหมายความรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จตามที่ตกลงกับเพื่อน
ตามที่ตกลงกับพ่อแม่ และตามที่ตกลง กับครู ความรับผิดชอบในการทำงาน ในการทำ
กิจกรรม แม้งานและกิจกรรมที่ทำจะยากและมีอุปสรรคก็พยายามหาวิธีทำงาน และวิธีทำ
กิจกรรม ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาจนงานและกิจกรรมสำเร็จตามที่ต้องการทั้งจากการแก้ไข
ปัญหาด้วยตนเอง การสร้างคนให้มีความสำคัญต่อบุคคล องค์กร สังคมและ
ประเทศชาติอย่างมากถ้าเราสามารถปลูกฝังส่งเสริมหรือพัฒนาให้คนในชาติมีจิตใจที่เห็นแก่
ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน อาสาดูแลรับผิดชอบสมบัติส่วนรวม มีการใช้
อย่างสมบัติส่วนรวม อย่างเห็นคุณค่าใช้อย่างทะนุถนอม รู้จักแบ่งปันโอกาสในการใช้ของ
ส่วนรวมให้ผู้อื่น ปัญหาการเอาเปรียบปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด การ
ทำลายสาธารณะสมบัติต่างๆ จะลดลงการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน หรือพวกพ้องก็จะลดลง

¹ นิสิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

² อาจารย์ ดร., คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

และจะนำมาสู่ชุมชนและสังคมที่เข้มแข็งเมื่อนักเรียนจบการศึกษา จะมีคุณลักษณะจิตอาสา ติดตัวแบบคงทนช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมต่อไป

คำสำคัญ : จิตอาสา; การพัฒนา; เยาวชนไทย

Abstract

This academic article aims to present knowledge on volunteer mind and the Thai youth development in Thailand. Youth development is the development of students to have their qualifications including: being good, being intelligent, being responsible for the assigned works, working with perseverance, determining and achieving the specified purposes of their responsible works in times. The responsibilities also include: punctuality in group works with friends, school works, house works assigned from parents. These works must be done according to their agreement with friends, parents and teachers. However difficult or obstructive the works are, they try to find out the methods to achieve their works and activities including the solution of problems in order to achieve their works. Creating people to have a volunteer mind is of great importance to individuals, organizations, society and the nation. If the people of the nation are cultivated, promoted or developed with the following qualifications: a mind of public benefit, needless for personal gain, volunteering in taking care of common property, carefully utilizing collective property, sharing opportunities for others to use the collective property etc., there will be less exploitation, crimes, drugs addiction, selfishness or despotism. This will lead the community and society to be strengthened. The youth themselves will long lastingly be equipped with volunteer minds and further help other people in society.

Keywords: Volunteer Mind, Development, Thai Youth

บทนำ

ความเจริญรุ่งเรืองทางด้านวัตถุในปัจจุบัน เป็นสาเหตุที่ทำให้สังคมโดยทั่วไป มีค่านิยมที่ให้ความสำคัญ ในการแสวงหาเงิน ทอง แสวงหาอำนาจ บารมี มากกว่าที่จะให้ความสำคัญทางด้านจิตใจ สังคมในปัจจุบันจึงกลับเสื่อมโทรมลงอย่างเห็นได้ชัดเจน ปัญหาต่างๆ ที่มีมากมาย ดังนั้นการปลูกฝังความสำนึก ให้กับบุคคล เพื่อให้มีความรับผิดชอบต่อนตนเองและสังคมจึงควรที่จะเกิดขึ้นในสังคม ด้วยเหตุนี้ ในปัจจุบัน จึงมีการกล่าวถึงคำว่า “จิตอาสา” เพื่อให้ผู้คนได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะมากกว่าตนเอง หมายถึง

ว่า ทุกคนต้องมีการให้มากกว่าการรับ เพราะสิ่งเหล่านี้ ถ้าสามารถปลูกฝังให้เด็กและเยาวชน ได้ตระหนัก สังคมย่อมได้รับแต่ความสุขอย่างแน่นอน คำว่า “จิตอาสา” จึงมีความสำคัญต่อ ชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์โดยส่วนรวมการปลูกฝังความสำนึกกับบุคคลต่างๆ ให้มีความ รับผิดชอบต่อตนเองและสังคมหรือสาธารณะจะเป็นการสร้างคุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดขึ้นกับบุคคลโดยทั่วไป โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ประชาชนทั่วไป สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากภายในกายของคน “จิตอาสา” เป็นความสำคัญในการปลูกจิตสำนึกให้ผู้คนรู้จัก การเสียสละ การร่วมแรงร่วมใจร่วมมือในการทำประโยชน์ เพื่อสังคมและส่วนรวม อีกทั้งจะ ช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและสังคม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้หน่วย ราชการในพระองค์ 904 ร่วมกันจัดโครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริเพื่อ เป็นการเฉลิมพระเกียรติและแสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรและสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่ ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้ ประชาชนมีความ สมัคสมานสามัคคี มีความสุขและประเทศชาติมีความมั่นคงอย่างยั่งยืน โดยมีหน่วยราชการในพระองค์ 904 เป็นผู้กำกับดูแลการปฏิบัติงานร่วมกับ หน่วยงาน ภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน และให้จัดตั้งศูนย์อำนวยการใหญ่โครงการจิตอาสา พระราชทานตามแนวพระราชดำริ มีหน้าที่ควบคุม อำนวยการและประสานการ ปฏิบัติ เพื่อให้การจัดกิจกรรมจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ถูกต้องตามพระราโชบาย และสมพระเกียรติ (ออนไลน์)

ในระยะเริ่มแรก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชปณิธานในการบำเพ็ญ ประโยชน์พื้นที่ชุมชนโดยรอบพระราชวังดุสิตเป็นการทำความดีด้วยหัวใจถวายเป็น พระราช กุศลแด่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยหน่วยทหารมหาดเล็กราชวัลลภรักษาพระองค์หน่วยทหารรักษาพระองค์ ข้าราชการบริวาร ในพระองค์ฯ ร่วมกับประชาชนจิตอาสา “เราทำความดี เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์” ร่วมกัน ดูแลและพัฒนาารักษาพื้นที่จากชุมชนเล็กๆ รอบพระราชวังดุสิตขยาย สู่พื้นที่โดยรวมของ ประเทศในการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนสืบไป จากความสำคัญดังกล่าว ผู้เขียนจึงสนใจ เขียนบทความวิชาการนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อเยาวชนและสังคมต่อไป

ความเป็นมาของจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้หน่วย ราชการในพระองค์ 904 ร่วมกันจัดโครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราช ดำริเพื่อ เป็นการเฉลิมพระเกียรติและแสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ของพระบาทสมเด็จพระ

พระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรและสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนมีความ สมัคสมานสามัคคี มีความสุขและประเทศชาติมีความมั่นคงอย่างยั่งยืน โดยมีหน่วยราชการในพระองค์ 904 เป็นผู้กำกับดูแลการปฏิบัติงานร่วมกับ หน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน และให้จัดตั้งศูนย์อำนวยการใหญ่โครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ มีหน้าที่ควบคุม อำนวยการและประสานการ ปฏิบัติ เพื่อให้การจัดกิจกรรมจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ เป็นไปอย่างต่อเนื่องถูกต้องตามพระราโชบาย และสมพระเกียรติ

ในระยะเริ่มแรก สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชปณิธานในการบำเพ็ญประโยชน์พื้นที่ชุมชนโดยรอบพระราชวังดุสิตเป็นการทำความ ดีด้วยหัวใจถวายเป็น พระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรโดยหน่วยทหารมหาดเล็กราชวัลลภรักษาพระองค์หน่วยทหารรักษาพระองค์ ข้าราชการบริพารในพระองค์ฯร่วมกับประชาชนจิตอาสา “เราทำความ ดี ด้วยหัวใจ” ร่วมกันดูแลและพัฒนารักษาสถานที่จากชุมชนเล็กๆ รอบพระราชวังดุสิตขยาย สู่พื้นที่โดยรวมของประเทศในการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนสืบไป

ความหมายและความสำคัญของจิตอาสา

ความหมายจิตอาสา แยกศัพท์ คือ จิต + อาสา ที่แปลได้ว่า จิต หมายถึง ใจ, สิ่งที่มีหน้าที่รู้ คิดและนึก ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ สภาพที่นึกคิด ความคิด อาสา หมายถึง ความหวัง ความต้องการการรับทำโดยเต็มใจ สมัคใจ แสดงตัวขอรับทำการนั้น (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554 : 132)

จิตอาสา จะมีลักษณะเดียวกันกับจิตสำนึก (ความรู้สึกดีหรืออยากตอบแทนสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อตนเอง สังคม โลกมวลมนุษย) หรือภาวะที่จิตตื่นและรู้ตัวสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย จิตสาธารณะ,จิตสำนึกสาธารณะ, จิตบริการ, จิตอาสา, จิตสำนึกทางสังคม คำศัพท์เหล่านี้ มีลักษณะมีความหมายคล้ายคลึงกันหรือปฏิบัติในแง่เดียวกัน โดยความหมายของศัพท์เหล่านี้ ท่านกล่าวหมายเอาสรุปได้ 5 ประการ (พระไพศาล วิสาโล, 2549 : 7) คือ

(1) **จิตสาธารณะ** คือ จิตสำนึกเพื่อส่วนรวมจิตสำนึก (ความรู้สึกดีหรืออยากตอบแทนสิ่งที่ประโยชน์ต่อตนเอง สังคม โลกมวลมนุษย) หรือภาวะที่จิตตื่นและรู้ตัวสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน, การคำนึงถึงผู้อื่นร่วมสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน

(2) **จิตสาธารณะ** คือ จิตอาสา ที่แสดงออกมาในรูปของพฤติกรรม ที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจเพื่อส่วนรวม โดยการแสดงออกด้วยการอาสาไม่มีใครบังคับ

(3) **จิตสาธารณะ** คือ การสำนึกสาธารณะ ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลตระหนักรู้และคำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวมและสังคม มองเห็นคุณค่าของการเอาใจใส่ดูแลรักษาสิ่งต่างๆที่เป็นของส่วนรวม

(4) **จิตสาธารณะ** คือ จิตบริการที่เกี่ยวกับการคิด และการปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เป็นการประพฤติปฏิบัติที่มุ่งความสุขของผู้อื่นที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความตั้งใจดีและเจตนาดี

(5) **จิตสาธารณะ** คือ จิตสำนึกทางสังคมที่สำนักงานและคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติได้อธิบายว่าเป็นการรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระ และเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่พึงามละอายต่อสิ่งผิดเน้นความเรียบร้อย ประหยัด และมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

จิตอาสา หมายถึง การมีพฤติกรรมที่มีความเสียสละเพื่อสร้างประโยชน์และ “จิตอาสา” คือ ใจที่มีความต้องการที่จะทำด้วยความเต็มใจและสมัครใจ ซึ่งมาจากคำว่า จิต หมายถึง สิ่งที่มีหน้าที่รู้ คิด และนึกและรวมกับคำว่า อาสา หมายถึง ความหวัง ความต้องการ รับทำด้วยความเต็มใจ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านเสียสละ ด้านความสามัคคี ด้านความมีน้ำใจ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการทำงานเป็นทีม

ด้านความเสียสละ หมายถึง ได้อุทิศเวลาช่วยงานของกลุ่มด้วยความเต็มใจ เข้าร่วมกิจกรรมเสียสละกำลังกาย ทรัพย์สิ่งของตามกำลัง ใช้เวลาว่างช่วยเหลือบุคคลอื่นด้วยความเต็มใจ ช่วยเหลือกิจกรรมโรงเรียนตามความสามารถ อุทิศเวลาบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม มีจิตใจโอบอ้อมอารีต่อหมู่คณะ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทุกคนในสังคมอย่างเต็มที่ ให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนอยู่เสมอ โดยการช่วยเหลือจะทำการเต็มกำลังที่ตนเองสามารถช่วยได้

ด้านความสามัคคี หมายถึง มีความกลมเกลียวกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่เสมอ มีความพร้อมเพรียงกันกับหมู่คณะในทุก ๆ กิจกรรมที่ได้ทำร่วมกัน ปฏิบัติตนได้ในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี ให้ความร่วมมือกับการทำงานจิตอาสาด้วยความเต็มใจ ร่วมกันวางแผนและดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันจนกิจกรรมสำเร็จ ร่วมใจกันปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ปฏิบัติกิจกรรมตามข้อตกลง ไม่มีการแบ่งแยก ยอมรับในศักยภาพของเพื่อน

ด้านความมีน้ำใจ หมายถึง มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่คนรอบข้างอย่างสม่ำเสมอ มีความเห็นอกเห็นใจต่อผู้ที่ด้อยโอกาสกว่าตน มีความเกื้อกูลต่อหมู่คณะเพิ่มขึ้น และมีจิต

อาสาทำงานให้ผู้อื่นโดยเต็มใจเสมอ พร้อมช่วยเหลือผู้อื่นทันทีที่ทำได้ ถึงแม้จะต้องเสียสละประโยชน์ส่วนตัวบ้าง ก็ยังกระทำเพื่อส่วนรวม รู้สึกมีคุณค่าเมื่อได้กระทำให้สิ่งที่มีประโยชน์ต่อผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ กำลังสติปัญญา โดยไม่หวังผลตอบแทน

ด้านความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะของคนที่แสดงออกถึงความเอาใจใส่ จดจ่อตั้งใจกับงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ไม่หนีเรียน เคารพและเชื่อฟังครู อาจารย์ ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จและมีคุณภาพ ให้ความรักแก่เพื่อนเปรียบเสมือนพี่น้องของตน ตักเตือนเมื่อเพื่อนกระทำผิด คอยแนะนำให้เพื่อนกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง ช่วยเหลือเพื่อนอย่างเหมาะสมและถูกต้องไม่เอาัดเอาเปรียบ ให้ความเคารพเชื่อฟัง ช่วยเหลือกิจกรรม และปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด ยอมรับผลการกระทำทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้น ประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม

ด้านการทำงานเป็นทีม หมายถึง ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุนในการทำกิจกรรมจิตอาสาของห้องจนสำเร็จ มีความร่วมมือกันทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ร่วมแสดงความคิดเห็นระหว่างการทำงานกิจกรรมจิตอาสา ยกย่องให้เกียรติเพื่อนร่วมงานและไม่ทอดทิ้งงานที่ได้รับมอบหมาย สามารถทำงานเป็นทีมด้วยความสำเร็จเรียบร้อย สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และกลุ่มคนที่หลากหลาย แก้ไขปัญหาอุปสรรคที่พบในระหว่างการทำงานร่วมกัน สร้างความมีร่วมใจให้เกิดในหมู่คณะ ในการทำกิจกรรมให้มีคุณภาพ

จิตอาสา “เราทำความดี เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์”

จิตอาสา หมายถึง ประชาชนทุกหมู่เหล่าทั้งในและต่างประเทศที่สมัครใจช่วยเหลือผู้อื่นยอมเสียสละเวลา แรงกาย แรงใจ และสติปัญญาใน การทำงานที่เป็นสาธารณประโยชน์ โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ประเภทของจิตอาสาตามพระราชบัญญัติ

1) จิตอาสาพัฒนา ได้แก่กิจกรรมจิตอาสาพระราชทานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาท้องถิ่นของแต่ละชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมบำเพ็ญ สาธารณประโยชน์ การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในการดำรงชีวิตประจำวันการประกอบอาชีพ รวมทั้งการ สาธารณสุข ฯลฯ แบ่งตามภารกิจงานเป็น ๘ กลุ่มงาน ดังนี้

จิตอาสาพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ประชาที่มีสุข หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ อาทิ การขุดลอกคูคลอง การดูแลรักษา ความสะอาดเรียบร้อยของศาสนสถานหรือสถานที่สาธารณะ การจัดเก็บผักตบชวา การปลูกต้นไม้ รวมทั้งการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ที่สร้างความเป็นอยู่ของ ชุมชนให้เข้มแข็ง ประชาชนมีความสุขอย่างยั่งยืน

จิตอาสางานประดิษฐ์และเผยแพร่งานศิลปาชีพ หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่นำความรู้ทางด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน/ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น มาเผยแพร่ และถ่ายทอดเพื่อให้ประชาชนนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาให้เป็นประโยชน์ต่อไป

จิตอาสาฝ่ายกิจกรรมการแสดงและนิทรรศการ หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่ปฏิบัติงานสนับสนุนในการจัดงานหรือกิจกรรมการแสดงและมีนิทรรศการ เฉลิมพระเกียรติเพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจและเผยแพร่กิจกรรมจิตอาสาฯ เช่น กิจกรรมการแสดงดนตรีบริเวณพระลานพระราชวังดุสิต การจัดงานอุ่นไอรัก คลายความหนาว งานเฉลิมฉลองวันมหาสงกรานต์ตำนานไทย เป็นต้น

จิตอาสาฝ่ายแพทย์และสาธารณสุข หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่ปฏิบัติงานสนับสนุนและช่วยอำนวยความสะดวกแก่แพทย์ พยาบาล รวมถึงช่วยอำนวยความสะดวกด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพ

จิตอาสาฝ่ายทะเบียนและข้อมูล หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกประชาชนที่มาลงทะเบียนจิตอาสาฯ

จิตอาสาฝ่ายส่งกำลังบำรุงและสนับสนุน หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่สนับสนุนอำนวยความสะดวก ดูแลความเรียบร้อย จัดหาหรือบริการอาหาร น้ำดื่ม ให้กับประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรม/จิตอาสาที่เข้าร่วมปฏิบัติงาน

จิตอาสาฝ่ายประชาสัมพันธ์ หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่ช่วยงานประชาสัมพันธ์และให้บริการข้อมูลการจัดกิจกรรมจิตอาสาฯ รวมถึงช่วยดูแลต้อนรับ ประชาชนที่มาเข้าร่วมกิจกรรม

จิตอาสาฝ่ายรักษาความปลอดภัยและจราจร หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่สนับสนุนและช่วยอำนวยความสะดวกในการสัญจรของประชาชนการแนะนำ เส้นทาง การแจ้งอุบัติเหตุการจราจรให้เจ้าพนักงานทราบ

2) จิตอาสาภัยพิบัติ : ได้แก่กิจกรรมจิตอาสาพระราชทานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเฝ้า ตรวจ เตือน และเตรียมการรองรับภัยพิบัติทั้งที่เกิดจากธรรมชาติ และเกิดจากสาเหตุอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่โดยรวมและการเข้าช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนจากภัยพิบัติ ดังกล่าว เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย เป็นต้น

3) จิตอาสาเฉพาะกิจ : ได้แก่กิจกรรมจิตอาสาพระราชทานที่มีวัตถุประสงค์ให้ปฏิบัติในงานพระราชพิธี หรือการรับเสด็จ ในโอกาสต่างๆ เป็นการใช้กำลังพลจิตอาสา ร่วมปฏิบัติกับ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่มาร่วมงานรวมทั้งการเตรียมการ การเตรียมสถานที่และการฟื้นฟูสถานที่ภายหลัง การปฏิบัติในพระราชพิธี และการเสด็จฯ นั้นๆ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

สรุปได้ว่าความสำคัญของจิตอาสา เป็นการพัฒนาตนเองให้มีความเก่งกล้าสามารถ ในกิจการงานนั้นเกิดแรงกระตุ้นคือศรัทธาในการทำงาน ทำด้วยศรัทธาเชื่อมั่นในงานที่ทำ มีความ มั่นใจ เห็นคุณค่า เห็นประโยชน์ของงานนั้น เมื่อทำงานที่เป็นเรื่อง ทางร่างกาย หรือทาง สังคม เกิดความหมายเป็นประโยชน์ที่แท้จริง ปรากฏมองเห็นกันภายนอกและมีเกิดผล ภายใน มีความขานรับกันมากขึ้น ทำอะไรได้ดีขึ้น ทำไปแล้วเกิดความสุขใจภูมิใจ มีความ ภูมิใจได้ทันที ไม่ต้องรอให้คนอื่นเขามาให้ผลตอบแทน

ความหมายและความสำคัญของจิตอาสาเชิงพุทธ

จิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนาคือกระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนว พระพุทธศาสนา เป็นการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์และผสมผสานกันอย่างเป็น กระบวนการ ให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติตามกรอบของกฎระเบียบในสังคม ด้วยการ จัดฝึกอบรม ให้ความรู้ความเข้าใจ ปลุกฝังจิตสำนึกการเป็นผู้ให้ ผู้เสียสละ ไม่หวังสิ่งตอบ แทน บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยการจัดปฐมนิเทศจิตอาสา เสริมสร้างจิตอาสาให้มี พลังในระหว่างการทำงานและฝึกวิธีการสอดแทรกธรรมะ เข้ากับกิจกรรมในขณะปฏิบัติ หน้าที่ เป็นการนำธรรมะซึมซับเข้าภายในจิตใจโดยไม่รู้ตัวได้แก่ การสวดมนต์ นั่งสมาธิ ฟัง ธรรม จัดกิจกรรมกลุ่มด้วยการให้ช่วยเหลือกันทำงาน ทำให้เกิดการเห็นอกเห็นใจกัน รัก สามัคคีกันมากขึ้นและที่สำคัญ คือ หัวใจของการทำงานจิตอาสา คือการให้ด้วยจิตบริสุทธิ์ พร้อมสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ และสละเวลาอยู่เสมอ ยกระดับจิตของผู้ทำให้สูงขึ้นไปสู่ ความเป็นผู้มีศีล สมาธิและปัญญายิ่งขึ้นไป

จิตอาสา ถือว่าเป็นเหตุผลหลักของพระพุทธศาสนาในการทำงานเพื่อสังคม ดังที่ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงตรัสแก่ภิกษุ คราวส่งพระสาวกชุดแรกออกไปประกาศ พระศาสนา ว่า“จรธ ภิกขเว จาริกัม พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสสานัม แปลว่า ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวน มากเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์อย่าไป โดยทางเดียวกันสองรูป”

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต, 2537 : 32-36) ให้ความหมาย “จิตอาสา” ใน หมวดคำอธิบาย“จาคะ” ว่าเป็นการกระทำที่เสียสละ หากผู้ใดมีจาคะ จะสามารถทำทานได้ อย่างเต็มที่ สละได้ถึงความสุขส่วนตัวเพื่อผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น หรือเรียกอีกคำว่ามีน้ำใจ เป็น ผู้ใจกว้าง รับผิดชอบต่อผู้อื่น และพร้อมบำเพ็ญคุณธรรมและบารมี นอกจากนี้ท่านได้กล่าวไว้ใน หนังสือพุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ ในเรื่องการช่วยเหลือ สงเคราะห์ผู้เดือดร้อน ให้เขามีความสุขว่าเป็นการกระทำที่ไม่หวังผลตอบแทนซึ่งมีความหมายเกี่ยวกับการทำงานจิต อาสา โดยท่านกล่าวไว้ในเรื่องคุณสมบัติสำคัญของบุคคลโสดาบันข้อที่ 4 คือจาคะซึ่งท่านให้

ความหมายของจาคะว่าการสละทั้งวัตถุและกิเลส การให้โดยไม่ปรารถนาผลตอบแทน เนื่องจากอริยสาวกทั้งหลายเป็นผู้มีจิตที่พ้นจากความต้องการผลประโยชน์ใดๆ การให้ของท่านจึงเป็นความสุขที่ได้กระทำ นอกจากนี้ท่านยังมีความเข้าใจผู้อื่น เห็นความทุกข์ ความเดือดร้อนของผู้อื่นได้อย่างรวดเร็ว และมีใจที่พร้อมจะเข้าไปช่วยเหลือบุคคลเหล่านั้นเพื่อให้พวกเขาพ้นทุกข์

พุทธทาสภิกขุ (2537 : 20) ให้คำจำกัดความของคำว่า “จิตอาสา” ซึ่งท่านอธิบายในเรื่องโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โดยท่านกล่าวไว้ว่า สังคมจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้ เมื่อมนุษย์มีการให้ทาน คือ มีความกรุณา และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจาคะ คือความเสียสละ ซึ่งใกล้เคียงกับสังคมไทยในอดีตที่มีความกรุณาและการแบ่งปัน สิ่งเหล่านี้จะทำให้คนในสังคมนั้นๆ มีความปรารถนาดีต่อกัน และเป็นไปอย่างยั่งยืน

พ.อ.วันชนะ สวัสดิ์ ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ “คม ชัด ลึก” ถึงโครงการจิตอาสา 904 ว่า ตนเองเพิ่งผ่านการฝึกหลักสูตร จิตอาสา 904 “หลักสูตรหลักประจำ” รุ่นที่ 2/61 โดยใช้เวลาฝึก 50 วัน ร่วมกับเพื่อนทหาร และข้าราชการพลเรือนใน 8 กระทรวง โดยการฝึกนั้นต้องการให้จิตอาสา 904 ไปเป็นแกนนำจิตอาสาในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ และเป็นแกนนำในการพัฒนาพื้นที่และชุมชนตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำมาซึ่งประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ และให้เป็นแกนนำในการให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถาบันหลักของชาตินั้นคือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ กับการพัฒนาประเทศและการนำประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤติต่างๆ และให้ได้รับรู้ถึงพระราโชบายของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง การสืบสาน รักษา ต่อยอด พร้อมนำทฤษฎีของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มาสู่การปฏิบัติให้เห็นผล โดยรายละเอียดการฝึกมี 3 เรื่องหลัก คือ 1.เรื่องการทำความเข้าใจที่ถูกต้อง ตามข้อมูลความเป็นจริง ของสถาบันพระมหากษัตริย์ กับประเทศไทย ผ่านการเปลี่ยนแปลง ของสังคมไทย และสังคมโลก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ว่ามีการเกิดขึ้นและเป็นอยู่อย่างไร 2.เรื่องของการพัฒนา ถือเป็นความรู้ที่จิตอาสาจะต้องศึกษาให้เข้าใจและลองปฏิบัติจริงให้เห็นผลและนำไปขยายผลไปสู่ประชาชนโดยการนำศาสตร์พระราชาเป็นหลักในการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ ของประชาชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน รวมถึงการฝึกวิชาชีพ เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างประปา ทำอาหาร ช่างไม้ แม้กระทั่งการอนุรักษ์ ซึ่งวัฒนธรรมแบบไทยคือการร้อยมาลัย และ 3.เรื่องภัยพิบัติ ต้องเรียนรู้หลักสูตรการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย การช่วยเหลือฟื้นคืนชีพ การปฐมพยาบาล โดยเรียนแบบจริงจัง ปฏิบัติจริง ทำซ้ำ ให้จิตอาสา 904 มีขีดความสามารถในการช่วยเหลือคนได้จริง หรือมีความเข้าใจจนสามารถรู้ขั้นตอนการช่วยชีวิตขั้นต้นและขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นๆ ที่มีขีดความสามารถต่อไป และเมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้นต้องสามารถปฏิบัติและบริหารจัดการศูนย์ช่วยเหลือภัยพิบัติได้อย่างถูกต้องตามหลักสากล (ออนไลน์)

บทสรุป

ความหมายของจิตอาสาตามแนวนันักวิชาการพุทธศาสนาเถรวาทมีความหมายคือ บุคคลหรือการกระทำที่เป็นการสงเคราะห์ การสละร่างกาย กำลังทรัพย์ความสามารถ และเวลา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ยากโดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งความหมายตามแนวนันักวิชาการพระพุทธศาสนานี้มีความหมายไปในทิศทางเดียวกันกับความหมายของจิตอาสาโดยทั่วไปที่ว่าจิตอาสาเป็นทั้งบุคคลหรืองานที่ผู้กระทำให้เลือกกระทำสิ่งต่างๆ ที่เห็นว่าเป็นสิ่งควรกระทำ และเป็นความรับผิดชอบต่อสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงินทอง และการกระทำนี้ไม่ใช่ภาระงานที่ต้องทำตามหน้าที่ กระบวนการสร้างจิตอาสา ต้องประกอบด้วย การปลูกฝังให้ตระหนักถึงความสำคัญของจิตอาสา การเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ และการติดต่อสื่อสาร การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง คุณลักษณะของผู้มีจิตอาสา คือ มุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม การทำงานทุกอย่างเป็นไปด้วยความสมัครใจ ไม่มุ่งหวังผลตอบแทนในรูปของอามิส สินจ้าง หรือรางวัล ตลอดจนการอุทิศกาย กำลังใจ และเวลาให้แก่ส่วนรวม

เอกสารอ้างอิง

- ราชบัณฑิตยสถาน.(2554).พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- พระไพศาล วิสาโล.(2549). *เครือข่ายจิตอาสา คู่มือจิตอาสาโครงการอาสาเพื่อในหลวง*. พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2537). *กฐินสองที่สายใจธรรม*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พ.อ.วันชนะ สวัสดิ์. (2562). หนังสือพิมพ์ “คม ชัด ลึก” ฉบับวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๖๒ ออนไลน์, <https://www.komchadluek.net/news/scoop/357658>
- พุทธทาสภิกขุ.(2537). *โอวาทท่านพุทธทาส*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ,
- วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ (ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 หน้า16-32,2558)
- อ อ น ไ ล น์ . http://www.kmutt.ac.th/jif/public_html/article_detail.php?ArticleID.
- หน่วยราชการในพระองค์.(2563). ออนไลน์, <https://www.royaloffice.th>